

Ki szervezzen hangversenyeket? Kinek a támogatásával? Rivalizál vagy együttműködik a Filharmónia KHT a koncertet is rendező zenekarokkal?

– Beszélgetés egy hirtelen kirobbanó vita kapcsán Sir Lászlóval, a Miskolci Szimfonikus Zenekar igazgatójával és Gonda Ferencsel a Filharmónia Kelet-Magyarországi KHT igazgatójával –

I.

Zenekari érdekek = önálló propaganda és hangversenyrendezés

– Úgy hírlík, nézeteltérés alakult ki a Miskolci Szimfonikus Zenekar, mint potenciális hangversenyrendező szerv és a Filharmónia érdekei között – és csak azért nem „személyesen” a Filharmóniával, mert akkor – a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének közgyűlésén – a szervezet nem képviseltette magát. Ön, mint a Miskolci Szimfonikus Zenekar igazgatója, mennyiben érzi sértve hangversenyrendezői minőségében együttese érdekeit egy olyan cég által, mint a nagymúltú Filharmónia KHT., amellyel (és amelynek vezetőjével) hosszú évtizedek óta dolgozik együtt, a hírek szerint egyetértésben?

– Legutóbb, amikor a kollégákkal együtt ültünk a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének közgyűlésén, beszéltem arról, hogy milyen problémákkal küzd zenekarunk ezen a téren. Én is tudom, hogy e problémáknak történelmi gyökereik van, hiszen régen a Filharmónia rendezett, a zenekarok játszottak, bevételi kötelezettségük nem volt, nem rendelkeztek (mert nem volt rá szükségük) a hangversenyrendezéshez szükséges infrastruktúrával, személyi és anyagi állománnyal. A vidéki zenekarokra ez mind a mai napig igaz. Közben a Filharmónia szervezete is átalakult, elvesztette anyagi bázisának jelentős részét. Vissza kellett tehát valamelyest vonulnia. Közben a bevételre köztelezett zenekarok rendezésre adták a fejüket és így alakulhatott ki – esetünkben Miskolcon – például az a helyzet, hogy ott van az önkormányzati zenekar, amely minden erejével pénzt szerez koncertrendezésre – minden ehhez szükséges háttér híján, és ott van a megfelelő háttérrel (jegyirodával, személyi állománnyal) rendelkező Filharmónia és valahogy a két dolog nem erősíti egymást.

– Ön milyen megoldási módozatot lát ebben a helyzetben?

– Léteznek erre elképzelések, de egyelőre a probléma exponálásának fázisában vagyunk. Egy biztos: jelen helyzetben a Filharmónia nem abban érdekelt, hogy a zenekar bevételei növe-

kedjenek, hanem abban, hogy saját bevételeit növelje. Nekem ezzel szemben olyan hangversenyrendezésre, korszerűen kifejezve értékesítési tevékenységre volna szükségem, amely az én saját bevételeimet optimalizálja. Pillanatnyilag azonban egy piacból szeretnék ketten megélni, ami ellenérdekeltséget rejt magában.

Számomra az elsődleges kérdés, amit hosszú távon gondolkodva feltétlenül meg kell tudni válaszolni: milyen a korszerű zenekari szervezet? Amelyikben elválnak egymástól a rendezés és a hangversenyezés, vagy amelyikben együtt van a kettő? A könyvkiadásban, filmiparban szokásos módon megjelenik már együtt a kétféle tevékenység. Szerintem is ez a jobbik megoldás.

– Több szimfonikus zenekarunk már maga rendezi hangversenyeit, valóban ez tűnik pillanatnyilag az újabb, korszerűbb megoldásnak. Egy olyan város esetében, mint amilyen Miskolc, a földrajzi közelség, az adott, a több rendező céget talán nem igénylő piac minden esetre kielégítheti ezt a folyamatot.

– Egyelőre ebben a gyakran kényszerű szimbiózisban élünk, ami bizony időnként vitát provokál. A válasz ilyenkor a következő: senki nem kényszerít minket arra, hogy a Filharmóniával rendeztessünk hangversenyeket. Igen ám, de mi magunk nem tudunk, mert ehhez a minimális feltételekkel sem rendelkezünk, megteremtésére pedig – természetesen – nincsen pénzünk

– Mennyivel jár rosszabbul úgy a zenekar, ha üzleti alapon megrendeztetni a Filharmóniával a hangversenyeket? Ennek díja a jegyjutalékokkal együtt még hosszú távon is töredéke a saját infrastruktúra létrehozásának; talán nem véletlen, hogy más zenekarok is élnek a koncertrendező cégek szolgáltatásaival.

– Nálunk azért az a helyzet, hogy magának a Filharmóniának sincs elég pénze. Miskolcon például mintegy harminc hangversenyt játszunk évente felnőtt közönségnek, ebből hetet finanszíroz a Filharmónia, a maradék huszonnégy pedig mi. A Filharmónia által finanszírozott hét koncerten a zenekar gyakorlatilag ingyen játszik, mert a Filharmónia 50 000,- Ft tiszteletdíjat tud csak fizetni. Itt tehát a két funkció különélése üzleti kapcsolat nélkül funkcionál: mindenki odate-

szi azt, amilyen van, de valóságos üzletről nem beszélhetünk. Ezt, ebben a formában nem érezzük valóságos üzleti partnerségnek.

– Egyébként mennyire rentábilisak a zenekar koncertjei? Mennyire jelent alulfizetettséget az az 50 000,- Ft?

– Más rendező felkérésére nem lépünk fel félmillió forint alatt.

– Ha a zenekar üzleti alapon rendeztethet meg koncertjeit a Filharmóniával, akkor anyagiilag jobban állna?

– Ha a Filharmónia meg tudná rendezni az összes hangversenyünket úgy, hogy alkalmanként 300 000,- Ft-ot fizet a zenekarnak, az már értékelhető bevételt jelentene. De sajnos nekik sincs erre pénzük. Így aztán most úgy van különválasztva (esetünkben) a hangversenyezés és a koncertrendezés, hogy nagyobb részt mindkettőt nekünk kell finanszírozni. Már ami a nagy zenekari hangversenyeket illeti.

Tisztában vagyok azzal, hogy a Filharmónia tevékenységének egy töredékét alkotja csupán a szimfonikus zenekari koncertek rendezése, nagy területet sokféle műsorral tudnak folyamatosan ellátni. Hangsúlyoznom kell azt is, hogy kapcsolatunk, együttműködésünk gördülékeny és folyamatos. Én pusztán a jövőt féltetem, azt nem látom tisztán. Hogy lehetne feloldani a beszélgetés elején említett ellentmondásokat?

– Beszélt erről a legilletékesebbel, Gonda Ferenc területi igazgató úrral?

– Negyedszázada együtt ebédelünk csaknem minden nap és nagyon sokszor beszélgettünk már erről. A megoldást ő sem tudja és én sem, hiszen tíz-tizenkétfélmillió forint kellene hozzá. Az önkormányzatok nem tartották lépést ezzel a folyamattal – a Filharmóniának minden minisztériumi támogatással együtt kevesebb most a pénze és a hiány egy részét valahonnan nekik is pótolniuk kell. A mi helyi költségvetésünkben ennél több nem préselhető ki. Vannak még a pályázati pénzek, ami nagy segítség, de nem minden.

Mindehhez járul még az a tény is, hogy régebben a Filharmónia nagy létszámú háttérrel is rendelkezett: szervezők, bonyolítók, gazdasági szakemberek, dramaturgok segítették a munkát. Most nincsenek ezek a szakemberek,

de az adott munkát el kell végezni a sikeres rendezés érdekében. Ebből sokminden a zenekarra hárul.

– *Mindebben honnan várnának segítséget?*

– Ez pénz kérdés és nem is gondolkodunk igazán nagy léptékben. Legfontosabb feladatunk – amit magunk el is végzünk –, saját reklámunk és PR-munkánk megerősítése. 2001-ben várható esetleges szervezeti változás a Filharmónián belül és nekünk már akkorra kell gondolnunk. – És 2001 – bizony nagyon közel van már...

Semmilyen radikális, drámai megoldásra nem gondolunk, hiszen igazán kitűnő közöttünk az együttműködés – neki van infrastruktúrája, nekünk van némi pénzünk a rendezéshez. Azt minden esetre el szeretnénk érni, hogy ez a két dolog hatékonyabban segítse egymást, mivel jelenleg egyik sem tolja a másik szekerét. Mint a hasonló státuszú zenekarok, mi is vegyes finanszírozásúak, bevételre kötelezett együttes vagyunk. A Filharmóniának nincsen könnyű dolga, hiszen szinte változatlan feltételek mellett kellett egy város illetve egy megye koordinálásáról átállni egy teljes országrész koordinálására. Öten végzik ezt a hatalmas munkát legjobb tudásuk szerint. Nem foglalkozhatnak egész évadban csak velünk, nekünk pedig szükségünk lenne állandó menedzselésre. Ezt nekünk magunknak kell a szükséges szintre fejlesztenünk. A korszerű zenekari szervezethez ez is hozzátartozik.

II.

A KHT érdekei – megőrizni a jelenlegi pozitív folyamatot

– *Tekintettel arra, hogy az érdeemben tavalytól működő KHT-k adott finanszírozását a Minisztérium 2000 május 31-ig vállalta, nem lenne valóban célszerűbb egyre nagyobb teret biztosítani a zenekarok saját szervezésű hangversenyeinek? De ettől eltekintve is, nem érzik furcsának, hogy gyakran ugyanarra a pénzre, ugyanazzal a céllal ketten is pályáznak? Nem egymást gátolják az amúgy sem túl sok lehetőség kiaknázásában?*

– Egészen pontosan ez úgy néz ki, hogy az én személyes megbízatásom 2000 május 31-ig szól. A Filharmónia KHT alapító okirata azt mondja, hogy a benne foglaltak sikeres megvalósítása esetén az adott időpontban a KHT újra tárgyalás témája lesz és lehet, hogy ez a forma továbbra is megmarad.

A helyzetet egyáltalán nem érzem furcsának, hiszen a mi KHT-nk évadonként mindösszesen 70-80 szimfonikus zenekari hangversenyt szervez, amelyeken nemcsak a miskolci, de a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, a MATÁV Szimfonikus Zenekar, a szegedi és debreceni együttes is fellép. Mindez hangversenyéletünknek csupán

egy szeletét jelenti, hiszen mintegy 600 koncertet rendezünk évente. Az általunk felhasznált források tehát lényegesen több helyre kellene, mint amennyiről a zenekari koncertek esetében egyáltalán szó lehet.

Az állam – nagyon helyesen – úgy gondolja, hogy nem veheti már át teljes egészében a hangversenyrendezés támogatásának gondját. Nem állja meg a helyét az a szemlélet, hogy mindent az államnak kell fizetnie. Szerepe természetesen továbbra is fontos marad, de a partnereknek is adni kell hozzá. Vannak ebben a diszciplinában is önkormányzati feladatok. Ahogy egy önkormányzati zenekar számára az adott önkormányzat vállalja az együttes működési költségeinek alapjait, úgy valamilyen szinten a hangversenyéletben is meg kell jelennie támogatóként. A szomorú az, hogy egyelőre nincs ilyen szándéka.

– *Az ilyen jellegű működtetési gyakorlat azonban azt is feltételezi, hogy az együttesek saját bevételre is szert tesznek. Az ilyen bevételek forrásul jelentős részben a kiírt pályázatok szolgálnak. Nem lehetne megállapodni abban, hogy a hangversenyrendezésre kiírt vagy arra is felhasználható pályázatok esetében ne gyengítsék egymás esélyeit a két helyről egyszerre, azonos céllal benyújtott igények?*

– Nem érzek érdekellentétet, hiszen egymás rendezvényeit nem pályázzuk meg. Tény, hogy ahol mi pályázzunk, ott pályázhatnak hangversenyrendezés céljából a zenekarok is. Sőt, van olyan pályázat – például az önkormányzati zenekarok rendelkezésére álló belügyminisztériumi pályázat –, amelyre a zenekarok jelentkezhetnek, mi pedig nem. Gyakran előfordul az is, hogy egy általunk kitalált programra pályázzunk, és ha megkapjuk a pénzt, a zenekart kérjük fel, mint előadóművészt a program teljesítésére.

– *Az Önök számára tehát elfogadható a jelenlegi „felállás”?*

– Feltétlenül, hiszen érezhetően jó irányban haladunk. A KHT működése, a zenei élet működése, pénzügyi rendszere életképes.

Egyre több külső forrásra számíthatunk; ez gyakorlatilag külső megrendeléseket jelent. Kapunk önkormányzattól, idegenforgalmi hivataloktól is felkéréseket. Az idegenforgalom igazán dinamikus piacot jelent számunkra, és nagyon fontos Miskolc város érdeklődése is. Nemrég új sorozatot támogattak, amit mi is ki tudtunk egészíteni egy bizonyos összeggel és a kezdeményezés sikeresnek bizonyult. Erre utaltam, amikor a partnerek szerepéről beszéltem: a támogatás nem egyoldalú finanszírozást, hanem valóban közös költségvállalást jelent, amit önállóan egyik fél sem tudna vállalni.

– *Nem képzelhető az el, hogy a szintén bevételi kötelezettségekre kényszerített zenekar jobban tudna gazdálkodni akkor, ha az általuk teljesített*

hangversenyek rendezési jogát, az azt illető pénzt is megszerezhetné? Nincsenek kényszerhelyzetben Önökkel szemben amiatt, hogy nem rendelkeznek megfelelő infrastruktúrával és hangversenyrendezőként – egyelőre – csak a KHT-n keresztül képesek bármit is tenni?

– E zenekari pauszálé rendszerű szervezés példáját másutt is átvették, gondolom, nem lehet olyan rossz. A zenekar ugyanis jelentős összeget tud így megtakarítani. Nem kell infrastruktúrát teremtenie, mert azt a KHT, amely a különböző helyről megszerzett összegekből a zenekari költségeket is fedezi, biztosítja. Ha egy hangverseny egymillió forintba kerül, az annyiba kerül, bárki is fizeti. Én úgy érzem, hogy ez érdekközösség.

Van egy érdekes szemlélet ma Magyarországon: ha valaki rendel, vesz valamit egy másik cégtől és azt kifizeti, utána azt mondja, hogy „én támogattam” az adott céget. Miért? Ha valaki autóbust bérlet és kifizeti a bérleti díjat, az nem támogatás, hanem fizetség, amely összegből a másik félnek is vannak fizetési kötelezettségei. Ha a Szimfonikus Zenekar mondjuk hatmillió forintot ad a KHT-nak, hogy az általa rendezendő koncertre a KHT kifizesse a terembérleti díjat, kölcsönözze a kottákat, utaztassa, szállásolja el és fizesse ki a vendégművészeket, díszítse fel virágokkal a termet, akkor nem támogat, hanem fizet.

A Filharmónia KHT nem érzi rivalizálásnak a közte és a Miskolci Szimfonikus Zenekar között jelenleg meglévő helyzetet. Rajta kívül ugyanis 150 egyéb együttesel, személlyel, formációval tartunk kapcsolatot – nem elsődleges és legfontosabb tehát a fontos feladatok között szimfonikus zenekari koncerteket szervezni. Vannak helyek, ahol erre lehetőség sincs és nekünk ott is meg kell jelenünk színvonalas hangversenyekkel. Az alapító okirat sehol sem említi, hogy nekünk zenekarokat is kell menedzselnünk.

– *Igen, de ettől nekik még lehet ilyen szándékuk és ebben érzik gátolva magukat.*

– Megtehetik, akkor mi más területre csoportosítjuk azt a pénzt, amit a költségvetés számunkra támogatásként biztosít. Az alapító tőlünk ugyanis azt várja el, hogy ne történjen visszaesés a hangversenyrendezésben, ne legyenek ellátatlan területek. Mi még újakat is teremtettünk. Ehhez társulnak még az alapító egyéb igényei: mutassunk be új műveket, szólaljon meg magyar muzsika, játszanak fiatal előadóművészek. Alapvető feladatunk többek között az ifjúsági hangversenyek rendezése – ezeknek szeretnénk elsősorban megfelelni és mi erre mindeddig nagyon jól meg is feleltünk. Mindezek mellett mi magánvállalkozóként oda megyünk, ahová hívnak minket, ott rendezünk koncerteket, ahol erre felkérnek minket.

Tóth Anna